

ЦЕНТРАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ ПОСТАНОВА

від 7 липня 2023 року № 43

Про нелегітимність організації підготовки та проведення російською федерацією будь-яких виборів на тимчасово окупованих територіях України

15 червня 2023 року центральна виборча комісія російської федерації - держави-агресора прийняла чотири постанови про призначення на 10 вересня цього року на тимчасово окупованих територіях України, а саме: в Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях, так званих виборів до окупаційних представницьких органів влади. Також на цей день призначено “додаткові вибори” в державну думу рф в одному з незаконно утворених окупаційною владою виборчих округів у місті Сімферополі.

Крім того, задля підготовки до проведення “виборів” на тимчасово окупованих територіях України держдума рф прийняла, а президент держави-агресора 29 травня 2023 року підписав спеціальний закон про можливість “голосування” навіть за умов введення на відповідних територіях воєнного стану.

Центральна виборча комісія як головний орган адміністрування виборів в Україні наголошує, що вказані рішення цвк рф щодо проведення 10 вересня 2023 року так званих виборів на тимчасово окупованих територіях України є не тільки грубим порушенням норм як українського, так і міжнародного права, а й ще одним неспростовним доказом злочинних дій рф та її політичного керівництва.

Адже спроба організації та проведення цих абсолютно нелегітимних виборів на тимчасово окупованих територіях України є продовженням цинічного зазіхання росії на державний суверенітет і територіальну цілісність України, її державний устрій, закріплені в Конституції України.

Такі дії рф є порушенням низки міжнародних актів, зокрема, цілей та принципів Організації Об'єднаних Націй (ООН), закріплених у її Статуті, за якими усі члени ООН повинні утримуватися в їх міжнародних відносинах від порушення територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави шляхом застосування сили чи погрози силою або в інший спосіб, несумісний із цілями Об'єднаних Націй (стаття 2).

Парламентська Асамблея Ради Європи (ПАРЄ) у Висновку 300 (2022) від 15 березня 2022 року найрішучішим чином засудила агресію російської федерації проти України та виказала свою солідарну з Україною та Українським народом позицію, підтвердивши свою непохитну підтримку суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів. ПАРЄ також зазначила, що збройний напад російської федерації на Україну є порушенням Статуту Організації Об'єднаних Націй, кваліфікується як “злочин проти миру” відповідно до Статуту Міжнародного військового трибуналу (Нюрнберзька хартія) і є “агресією” згідно з Резолюцією 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН, прийнятою в 1974 році. Це є порушенням Гельсінського заключного акта та Паризької хартії для нової Європи.

Генеральна Асамблея ООН на одинадцятій надзвичайній спеціальній сесії 12 жовтня 2022 року ухвалила резолюцію ES-11/4, якою засудила псевдореферендуми на окупованих територіях України, заявила про юридичну нікчемність згідно з міжнародним правом спроб РФ анексувати чотири області України, закликала держави, міжнародні організації та спеціалісти ООН не визнавати будь-яких змін статусу областей України та вимагати від РФ негайного та безумовного скасування своїх рішень щодо статусу областей України і виведення всіх своїх військ з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів.

Не зважаючи на засудження міжнародним співтовариством дій та рішень російської федерації щодо організації у вересні 2022 року псевдореферендумів на окупованих територіях чотирьох областей України, держава-агресор продовжує свої незаконні спроби змінити статус окупованих нею територій України, грубо порушуючи при цьому фундаментальні принципи і норми міжнародного права, діючи всупереч зобов'язанням за міжнародними договорами, зокрема Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, та резолюціям Генеральної Асамблеї ООН.

Згідно з Декларацією принципів міжнародного спостереження за виборами (Організація Об'єднаних Націй, Нью-Йорк, 27 жовтня 2005 року) дійсно демократичні вибори - це вияв суверенних прав населення країни, вільне волевиявлення якого покладено в основу повноважень і легітимності уряду; права громадян обирати й бути обраними в ході періодичних, дійсно демократичних виборів - це визнані міжнародною спільнотою права людини.

При цьому вибори проводяться компетентними органами держави, яка поширює на відповідні території свою постійну юрисдикцію, що визнається міжнародною спільнотою. Проведення виборів на територіях, незаконно анексованих чи тимчасово окупованих іншою державою, не може мати наслідком їх визнання та легітимний результат, оскільки це є грубим порушенням міжнародного права, нівелюванням загальноновизнаних демократичних принципів та стандартів проведення виборів, спотворенням основоположних прав людини.

Незаконне перебування військових озброєних формувань російської федерації на суверенній території України та штучне створення нею окупаційних адміністрацій на цих територіях жодним чином не може свідчити про перебування українських територій під юрисдикцією держави-агресора. Це у свою чергу обумовлює беззаперечний висновок про нелегітимність організації підготовки та проведення російською федерацією виборів на території України.

Статтею 21 Загальної декларації прав людини ООН (1948) визначено, що кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників. Воля народу повинна бути основою влади уряду; ця воля повинна виявлятися у періодичних і нефальсифікованих виборах, які повинні провадитись при загальному і рівному виборчому праві шляхом таємного голосування або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування.

Згідно зі статтею 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966) кожний громадянин повинен мати без будь-якої дискримінації, згаданій в статті 2 цього Пакту, і без необґрунтованих обмежень право і можливість, зокрема, брати участь у веденні державних справ як безпосередньо, так і за посередництвом вільно обраних представників; голосувати і бути обраним на справжніх періодичних виборах, які проводяться на основі загального і рівного виборчого права при таємному голосуванні і забезпечують свободу волевиявлення виборців.

Центральна виборча комісія наголошує, що будь-які спроби організації підготовки та проведення на території суверенної незалежної України органами влади російської федерації та їх посадовими особами чи за їх сприяння псевдовиборів є нелегітимними, а їх результати не матимуть жодних юридичних наслідків та не можуть бути визнані міжнародною спільнотою.

За змістом статей 1, 2, частини першої статті 17 Конституції України Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою; суверенітет України поширюється на всю її територію; складовою державного суверенітету є цілісність і недоторканність території України в межах існуючих кордонів; захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу.

Систему органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні, які формуються шляхом проведення прямих демократичних виборів, визначено розділами IV, V, X, XI Основного Закону України, і лише такі органи мають право реалізовувати свої повноваження на території України, а отже, утворення будь-яких органів влади держави-агресора на тимчасово окупованих українських територіях, зокрема шляхом проведення фейкових виборів, є юридично нікчемним.

Комісія також зауважує, що організацію підготовки та проведення виборів на території України до органів державної влади, органів місцевого самоврядування можуть здійснювати відповідно до Конституції та законів України тільки уповноважені законом суб'єкти - виборчі комісії, утворені згідно з вимогами українського закону. Проте на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей на сьогодні не утворені або не функціонують визначені законодавством України органи адміністрування виборів.

В Україні з 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України діє правовий режим воєнного стану, в умовах якого положеннями частини першої статті 19 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та статті 20 Виборчого кодексу України заборонено проведення будь-яких виборів.

Комісія констатує протиправність дій та рішень органів та посадових осіб держави-агресора щодо організації та проведення будь-яких псевдовиборів, як і псевдореферендумів, що відбулись у вересні 2022 року на тимчасово окупованих російськими військами територіях Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей, та ще раз наголошує, що жодна нелегітимна дія чи рішення не може мати своїм наслідком правомірний результат.

Відтак протиправні дії та рішення державної думи, президента, центральної виборчої комісії російської федерації, а також її окупаційної адміністрації щодо організації підготовки і проведення на тимчасово окупованих територіях України - в Автономній Республіці Крим, Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях так званих виборів до окупаційних представницьких органів влади держави-агресора, призначених на 10 вересня 2023 року, чи будь-яких інших виборів, що проводяться російською федерацією на цих територіях України, вимагають безумовного засудження.

Відсутність у рф суверенної влади над українськими територіями не дозволяє державі-окупанту призначати і проводити на них легітимні вибори, а всі призначені державою-агресором за межами її юрисдикції, на порушення суверенітету, політичної незалежності та територіальної цілісності України вибори на цих територіях априорі є нелегітимними.

У цьому контексті слід також зазначити, що відповідно до міжнародних стандартів щодо демократичних виборів спостереження за виборами - це діяльність, основним

призначенням якої є підтримка держав, які йдуть шляхом демократичного розвитку, і держав, які прагнуть цього. Спостереження за виборами відіграє важливу роль у підвищенні рівня довіри до демократичного виборчого процесу і покликане сприяти проведенню вільних виборів як одного із основних загальноєвропейських принципів у галузі виборів.

Важливість спостереження за виборами широко визнано та закріплено низкою міжнародних документів, насамперед прийнятими Організацією Об'єднаних Націй 27 жовтня 2005 року Декларацією принципів міжнародного спостереження за виборами та Кодексом поведінки міжнародних спостерігачів на виборах, а також Доповіддю про міжнародно визнаний статус спостерігачів на виборах, ухваленою Венеційською комісією на 78-й пленарній сесії (Венеція, 13 - 14 березня 2009 року). Жодна з організацій не повинна відряджати міжнародну місію зі спостереження за виборами до країни за умов, коли існує ймовірність того, що її присутність розглядатиметься як легітимізація явно недемократичного процесу виборів (пункт 11 Декларації принципів міжнародного спостереження за виборами).

Тож участь у спостереженні за цими псевдовиборами фактично є співучастю у злочинних діях держави-агресора.

У зв'язку з цим Комісія вважає за потрібне закликати іноземні держави та їх органи адміністрування виборів, а також міжнародні організації, міжнародні місії зі спостереження за виборами не брати участі в спостереженні за процесом так званих виборів на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей, призначених на 10 вересня 2023 року, чи будь-яких інших виборів, які проводяться російською федерацією на цих територіях України, не визнавати жодних їх результатів та повноважень сформованих унаслідок їх проведення нелегітимних органів окупаційної влади, а також припинити співпрацю з центральною виборчою комісією російської федерації та її членами, пришвидшуючи її повну міжнародну ізоляцію. Разом з тим сприяти якнайшвидшому припиненню росією окупації територій України, застосуванню та/або посиленню персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) стосовно посадових осіб і громадян російської федерації, причетних до організації на тимчасово окупованих територіях України заходів щодо підготовки та проведення псевдовиборів.

Окремо Центральна виборча комісія зазначає, що відповідно до статті 60 Конституції України ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази; за віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність.

Комісія наголошує, що статтею 111-1 Кримінального кодексу України за участь в організації та проведенні незаконних виборів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до їх проведення передбачено кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років, а за організацію та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активну участь у таких заходах - у вигляді позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років.

Також кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років згідно зі статтею 111-2 Кримінального кодексу України тягне за собою пособництво державі-агресору - умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору, збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора, з

метою завдання шкоди Україні шляхом реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; добровільного збору, підготовки та/або передачі матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора.

З огляду на викладене, відповідно до статей 1, 2, 17, 19, 60, 69, 71, 73, 75, 85, пункту 20 частини першої статті 92, статей 132 - 134, 136, 141 Конституції України, керуючись статтями 1, 2, 11 - 13, 17 Закону України “Про Центральну виборчу комісію”, Центральна виборча комісія **постановляє**:

1. Засудити протиправні дії та рішення державної думи, президента, центральної виборчої комісії російської федерації, а також її окупаційної адміністрації щодо організації підготовки і проведення на тимчасово окупованих територіях України - в Автономній Республіці Крим, Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях так званих виборів до окупаційних представницьких органів влади держави-агресора.

2. Наголосити, що будь-які спроби щодо організації підготовки та проведення на території суверенної незалежної України органами влади російської федерації та їх посадовими особами чи за їх сприяння псевдовиборів є нелегітимними, а їх результати не матимуть жодних юридичних наслідків.

3. Звернути увагу державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, суб'єктів у сфері медіа, політичних партій і громадських об'єднань, підприємств, установ і організацій усіх форм власності, громадян України на кримінальну відповідальність за участь в організації та проведенні незаконних виборів на тимчасово окупованих територіях України або за публічні заклики до їх проведення та за пособництво державі-агресору.

4. Закликати громадян України - виборців, які проживають на тимчасово окупованих територіях України - в Автономній Республіці Крим, Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях, утриматися від участі в будь-яких заходах, зокрема, формуванні так званих виборчих органів, поширенні інформації чи агітації, спостереженні за псевдовиборами та інших заходах, спрямованих на організацію підготовки та проведення нелегітимних виборів до окупаційних органів влади держави-агресора, тим самим продемонструвати свою громадянську позицію, підтримати територіальну цілісність України та єдність Українського народу.

5. Закликати іноземні держави та їх органи адміністрування виборів, а також міжнародні організації:

засудити дії та рішення державної думи, президента, центральної виборчої комісії російської федерації та її окупаційної адміністрації щодо здійснення заходів, спрямованих на організацію підготовки та проведення псевдовиборів на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей, призначених на 10 вересня 2023 року, чи будь-яких інших виборів, що проводяться російською федерацією на цих територіях України, не визнавати жодних їх результатів та повноважень сформованих унаслідок їх проведення нелегітимних органів окупаційної влади, а також припинити співпрацю з центральною виборчою комісією російської федерації та її членами, пришвидшуючи її повну міжнародну ізоляцію;

сприяти якнайшвидшому припиненню росією окупації територій України, застосуванню та/або посиленню персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) стосовно посадових осіб і громадян російської федерації, причетних до організації на тимчасово окупованих територіях України заходів щодо підготовки та проведення псевдовиборів.

6. Закликати іноземні держави та їх органи адміністрування виборів, а також міжнародні організації, міжнародні місії зі спостереження за виборами не брати участі в спостереженні за процесом так званих виборів, організовуваних окупаційною владою російської федерації на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей.

7. Звернутися до Міністерства закордонних справ України з проханням довести текст цієї постанови до відома іноземних держав та міжнародних організацій.

8. Звернутися до Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань щодо внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення відповідно до підслідності та оперативного розслідування фактів здійснення заходів, спрямованих на організацію підготовки та проведення на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей нелегітимних виборів до окупаційних органів влади держави-агресора, встановлення причетних осіб та забезпечення їх притягнення до кримінальної відповідальності згідно з Кримінальним кодексом України.

9. Копію цієї постанови надіслати Раді національної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України, Міністерству закордонних справ України, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національній поліції України, а також обласним, Київській міській військовим адміністраціям для використання в роботі та доведення до відома відповідних районних військових адміністрацій, військових адміністрацій населених пунктів (у разі їх утворення), органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, громадян України.

10. Цю постанову оприлюднити на офіційному вебсайті Центральної виборчої комісії.

**Голова
Центральної виборчої комісії**

О. ДІДЕНКО

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043359-23#Text>